

**Nyelvi, irodalmi
és kommunikációs nevelés**

Tanítási program

1. osztály



Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

ALKOTÓSZERKESZTŐ
Zsolnai József

ÍRTÁK
Csík Endre
Csizmazia Sándor
Csizmazia Sándorné
Kiss Éva
Máté Magdolna
Zsolnai Józsefné

BÍRÁLTÁK
Balogné dr. Zsoldos Julianna
dr. Cservenyák Lászlóné
Csonka Csabáné

ÁTDOLGOZTÁK
Csizmazia Sándorné
Máté Magdolna
Zsolnai Józsefné

FELELŐS SZERKESZTŐ
Boldizsárné Kovács Gizella

© 2006 by Csík Endre, Csizmazia Sándor, Csizmazia Sándorné, Kiss Éva, Máté Magdolna, Zsolnai Józsefné,
Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
All rights reserved. – Minden jog fenntartva.

ISBN 978-963-19-7011-1

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
a Sanoma company

www.ntk.hu

Vevőszolgálat: info@ntk.hu

Telefon: 06-1-880-49-88

06-1-880-49-89

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
A kiadásért felel: Kiss János Tamás vezérigazgató
Műszaki igazgató: Babicsné Vasvári Etelka
Raktári szám: 83137/CD
Első kiadás, 2010

Bevezetés

A tanítási program nem tantárgy-pedagógia, nem is módszertani elvek, fogások, receptek gyűjteménye, hanem a nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési program rendszerességre törekvő szakmai leírása. Rendszeres és önálló döntésre készítő pedagógiai gondolkodást sugall, hogy a pedagógus a kísérletileg igazolt eredményeket elérhesse, és a sarkallja őt az eljárások további tökéletesítésére.

A tanítási program a tantervi anyag valamennyi tevékenységét folyamatként mutatja be. Elkülönít benne szakaszokat, ismerteti az adott tevékenység tanításához szükséges feltételeket, továbbá felhívja a figyelmet, hogy a kérdéses tanulási folyamat milyen más folyamatokkal egészíthető ki. E munkát *A tanulás tervezése és irányítása a nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési programban* című kötetrel együtt tanácsos használni. Az ugyanis ahhoz ad segítséget, miként lehet a tananyagot az egyes iskolák, osztályok eltérő sajátosságait figyelembe véve elsajátíttatni.

Mivel a tanítási program nem tantárgy-pedagógia, hanem a tanítási teendők mintegy „enciklopédikus tára”, eltekintettünk attól, hogy a megírásakor felhasznált sokféle szakirodalomra tételesen hivatkozzunk. Ehelyett könyvünk végén irodalomjegyzéket adunk közre, mely feltünteti a legfontosabb forrásainkat.

Zsolnai József

A kézikönyv fejezetei

Az olvasás szövegfeldolgozás, önművelés	fejezet1
Írás, helyesírás	fejezet2
Beszédművelés, kommunikáció, illem	fejezet3
Irodalom	fejezet4

MELLÉKLET

A taneszközök jegyzéke

Nyomtatott tanítói taneszköz

Feladatgyűjtemény 1. osztály

Olvasás, szövegfeldolgozás, önművelés

Írás, helyesírás

Beszédművelés, kommunikáció, illem

Irodalom

Nyomtatott tanulói taneszközök

Szó és betű (két részből álló olvasókönyv az 1. osztály számára)

1. *Éva és Feri olvasni tanul* (a szóképtanuláshoz, a néma és a hangos olvasás, valamint a helyesejtés gyakoroltatásához)

2. *Betűről betűre* (a betűtanuláshoz, a néma és a hangos olvasás, valamint a helyesejtés gyakoroltatásához)

Vázolólapok

Írás munkafüzet

Csillagjáró Fehér Ráró (Olvasókönyv az általános iskola 1. osztálya számára)

Audiovizuális taneszközök

Néma olvasás (transzparensorozat a figyelem és a szemműködés fejlesztéséhez, a néma olvasás gyakoroltatásához)

Helyesejtés (transzparensorozat a hangos olvasás gyakoroltatásához, a helyesejtés tanulásához)

Verstanítás I. (hangosított transzparensorozat)

Transzparensorozat a betűvázoláshoz

Diasorozat a szóbeli szövegalkotáshoz

Tematikus zörejsorozat a szóbeli szövegalkotáshoz

Szemléltetőeszközök

Tanári tárgyképek a szóképtanuláshoz

Tanári szóképek a szóképtanuláshoz

Tanulói szóképek a szóképtanuláshoz

Betűtanulási modellek

Könyvtári ábécé (az ábécé és a könyvtári betűrend tanulásához)

Táblák a helyesírás tanulásához

Írók, költők arcképe

Irodalomjegyzék

- BUDA Béla–LÁSZLÓ János: Beszéd a szavak mögött. (Membrán könyvek) Budapest, Tömegkommunikációs Kutató Központ, 1981
- BÜKY Béla: Az anyanyelvi képességek fejlettséges és továbbfejlesztése életkoronként. Nyelvi képességek – fogalomkincs – megértés. Budapest, Tankönyvkiadó, 1984
- FISCHER Sándor: A beszéd művészete. Budapest, Gondolat, 1974
- GÓSY Mária: Az élőbeszéd hibáiról. Fejezetek a magyar leíró hangtanból. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982
- HALÁK László: Illemkocka. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1984
- HALL, E. T.: Rejtett dimenziók. Budapest, Gondolat, 1980
- HERNÁDI Sándor: Elmondani nem is nehéz. Budapest, Gondolat, 1984
- KÁLMÁN Béla: A nevek világa. Budapest, Gondolat, 1967
- KIEFER Ferenc: Az előfeltevések elmélete. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1983
- LENGYEL Zsolt: A gyermeknyelv. Budapest, Gondolat, 1981
- LIGETI Róbert: Az írástanulás pszichológiája. Budapest, Tankönyvkiadó, 1982
- LIGETI Róbert: Gyermekek olvasászavarai. (Pszichológia a gyakorlatban 8.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967
- MEIXNER Ildikó–JUSTNÉ KÉRI Hedvig: Az olvasástanítás pszichológiai alapjai. (Pszichológia a gyakorlatban 10.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967
- MOLNÁR József: A magyar beszédhangok atlasza. Budapest, Tankönyvkiadó, 1973
- MONTÁGH Imre: Tiszta beszéd. Beszédtechnikai gyakorlatok. Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 1978
- NAGY Ferenc: Bevezetés a magyar nyelv szövegtanába. Budapest, Tankönyvkiadó, 1981
- NAGY Ferenc: A szövegkohézióról. Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből. Budapest, Tankönyvkiadó, 1983
- NORDENSTRENG, Kaarle: Közléselmélet. (Membrán Könyvek) Budapest, Tömegkommunikációs Kutató Központ, 1978

- PLÉH Csaba: A megértés és a szövegalkotás pszichológiája. Nyelvi képességek – fogalomkincs – megértés. Budapest, Tankönyvkiadó, 1984
- SIKLAKI István: Elbeszélő szövegekkel kapcsolatos kutatások. (Tömegkommunikációs tanfolyamok.) Budapest, Tömegkommunikációs Kutató Központ, 1980
- SUBOSITS István: A beszédpedagógia alapjai. Budapest, Tankönyvkiadó, 1982
- SUGÁRNÉ KÁDÁR Júlia (szerk.): Beszéd és kommunikáció az óvodás- és kisiskoláskorban. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985
- SZENDE Tamás: A beszédolyamat alaptényezői. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1976
- SZENDE Tamás: A beszédhang-domínium fogalma. (Problémavázlat) Általános nyelvészeti tanulmányok X. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974
- SZENDE Tamás: A szó válsága. Budapest, Gondolat, 1979
- SZEPES Erika–SZERDAHELYI István: Verstan. Budapest, Gondolat, 1981
- SZÉPE György: A magyar betűállomány fonológiai szerkezetének elemzéséhez. Általános nyelvészeti tanulmányok X. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974
- VASS Kálmán: A kézírás vizsgálata. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1973
- VIRÁGVÖLGYI Péter: A kézírásról. Budapest–Veszprém, OOK, 1981
- WACHA Imre: Az elhangzó beszéd főbb akusztikus stíluskategóriáiról. Általános nyelvészeti tanulmányok X. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974
- WACHA Imre: Beszéljessünk a beszédről! Budapest, Kossuth Kiadó, 1978
- ZALABAI Zsigmond: Tűnődés a trópusokon. Bratislava, Madách Kiadó, 1981
- ZSOLNAI JÓZSEF (szerk.): Anyanyelv-tanítási kísérlet a kommunikációkutatás eredményei alapján (1971–1975). Kaposvár, 1976
- ZSOLNAI József: Beszédművelés kisiskolás korban. (A tanítás problémái 30.) Budapest, Tankönyvkiadó, 1978

ZSOLNAI József: Nyelvi–irodalmi–kommunikációs nevelési kísérlet. I–II. Veszprém, OOK, 1982

**A nyelvhasználati
tevékenységek indítási
és fontossági sorrendje**

Tevékenység	Szeptember	Október	November	December	Január	Február	Március	Április	Május	Június	
IRODALOM							Az irodalom életének megismerése				
							Versmondás kommunikációs szempontból				
	Kisepikai műfajok										
							Epikai művek jellemzőinek tanulása				
							A költői kép tanítása				
					Verstani ismeretek tanulása: verssor, versszak, rím, refrén, ritmus						
					Kommunikációs tényezők felismerése irodalmi alkotásokban						
	Nem verbális kommunikációs gyakorlatok										
BESZÉDMŰVELÉS, KOMMUNIKÁCIÓ, ILLEM	ILLEMSZABÁLYOK TANULÁSA: ISKOLÁBAN, ÉTKEZÉS, GYALOGOS KÖZLEKEDÉS, JÓ MEGJELENÉS										
							Kiscsoportos kommunikáció: tevékenységleírás, szövegbefogadás				

		Külső testi jellemzők tanulása	Leírás: állatok, tevékenységek, személyek
			Hirdetés
		Üzenetközvetítés	
		Mesebefejezés	
		Kiscsoportos kommunikáció: szövegbefogadás tanulása	
			Elbeszélés élmény alapján
		ELBESZÉLÉS TANÍTÁSA KÉP, KÉPSOR, ZÖREJ ALAPJÁN	
		Véleménynyilvánítás tanulása	
		Szándéknyilvánítás: kérés, tudakozódás	
		KAPCSOLATFELVÉTEL ÉS VISZONZÁSA, VÁLASZ TUDAKOZÓDÁSRA: SZEMÉLYI ADATOK TANULÁSA	
			Versmondás olvasással
		Versmondás utánmondással	
			Helyesejtés hibajavítás
		Helyesejtési gyakorlatok hangos olvasással kapcsolva: hangsúly, hanglejtés, időtartam, hangkapcsolatok	
		Helyesejtési gyakorlatok utánmondással: légzés, hangadás, artikuláció, gyorsasági, ritmus-, időtartam- és hangsúlygyakorlatok, hangerőváltás	

Tevékenység	Szeptember	Október	November	December	Január	Február	Március	Április	Május	Június	
ÍRÁS, HELYE SÍRÁS								Helyesírási hibajavítás			
							Elválasztás				
						Mondatkezdő nagybetű					
						Tulajdonnevek helyesírása					
								Összeolvadás, hasonulás jelölése			
					A j hang kétféle jelölése						
			IDŐTARTAMJELÖLÉS								
						Akaratlagos írás					
			DIKTÁLÁS UTÁNI ÍRÁS								
			MÁSOLÁS								
	ÍRÁSMOZGÁS, BETŰELEM-VÁZ OLÁS		KISBETŰK ÍRÁSA ÉS KAPCSOLÁSA				NAGYBETŰK ÍRÁSA ÉS KAPCSOLÁSA				
OLVASÁS- ÖNMŰVELÉS								Iskolán kívüli önművelés			
							Könyvtárhasználat				

		Olvasástechnikai hibák javítása
		Didaktikus szövegek olvasása
		Mindennapi leíró szövegek olvasása
		Információs szövegek olvasása
		ISMERETTERJESZTŐ SZÖVEGEK OLVASÁSA
		Gyorsolvasás előkészítése
	BETŰTANULÁS ÉS BETŰÖSSZE- VONÁS, NÉMA ÉS HANGOS OLVASÁS GYAKORLÁSA	A HANGOS OLVASÁS GYAKORLÁSA A TELJES BETŰKÉSZLETTEL
	SZÓKÉPOLVASÁS	